

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง "แนวทางการส่งเสริมอาชีพคนพิการ" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพของคนพิการ ศึกษาแผนและนโยบาย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานของหน่วยให้บริการด้านอาชีพแก่คนพิการ ศึกษาทัศนคติ ปัญหาและอุปสรรคของสถานประกอบการในการรับคนพิการเข้าทำงาน และศึกษาแนวทางการบริหารจัดการและกลไกทางกฎหมายในการส่งเสริมอาชีพคนพิการ โดยการศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มประชากร ๕ กลุ่มได้แก่กลุ่มคนพิการ กลุ่มผู้ให้บริการด้านอาชีพ กลุ่มสถานประกอบการ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญรวมทั้งสิ้น ๕๑ ท่าน

การรายงานผลการศึกษาใช้วิธีการสังเคราะห์ข้อมูลจากผลการสัมภาษณ์จากรายบุคคลเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ และการสังเคราะห์ในภาพรวม โดยแต่ละขั้นตอนได้สรุปประเด็นสาระของข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์ เจตคติ สภาพการณ์งานทำ ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ บริการและการส่งเสริมอาชีพ แผนและนโยบาย และสุดท้ายคือกฎหมายและระเบียบ จากผลการศึกษาได้นำมาตอบสมมติฐานที่ตั้งขึ้นทั้ง ๑๔ ข้อ ซึ่งมีสมมติฐาน ๒ ข้อที่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษา

๕.๑ สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาข้อคิดเห็นจากผู้ถูกสัมภาษณ์ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักของแต่ละกลุ่มจำนวนทั้งสิ้น ๕๑ ท่าน เมื่อนำข้อมูลที่ได้นำมาทำการสังเคราะห์สามารถสรุปการศึกษาในภาพรวมได้ดังนี้

๕.๑.๑ เจตคติ

ด้านความสำคัญของอาชีพ ทุกท่านมีความเห็นตรงกันว่าอาชีพมีความสำคัญสำหรับคนพิการ ซึ่งความสำคัญทั้งหมดสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ทำให้คนพิการมีคุณค่ามีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ มีความสุข มีความภาคภูมิใจต่อตนเองและสังคม

๒. อาชีพเป็นฐานสำคัญสู่การพึ่งตนเอง มีความเท่าเทียมกันในสังคมวิถีชีวิตเป็นของตนเอง สามารถตัดสินใจต่างๆ ได้ด้วยตนเอง (Equalization & Independent Living) เป็นการหารายได้เพื่อเลี้ยงตนเองและไม่เป็นภาระแก่สังคม และยังสามารถอุ้มชูสังคมโดยการจ่ายภาษีให้รัฐ
๓. ทุกคนเกิดมาต้องทำงานไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือไม่พิการ ทุกคนอยู่ในแผ่นดินต้องสร้างประโยชน์ให้กับสังคม ไม่ว่าจะพิการหรือไม่พิการต่างก็สามารถที่จะพัฒนาประเทศและเป็นผู้ผลิตในเชิงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้ ความพิการนั้นส่วนมากสัมพันธ์กับความยากจน เพราะว่าคนพิการส่วนใหญ่ยากจนและอยู่ในชนบท เพราะฉะนั้นการมีงานทำสำหรับคนพิการก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น
๔. การประกอบอาชีพเป็นการพัฒนาทางสติปัญญา ภายใจ เป็นการแสดงถึงศักยภาพและได้พัฒนาตนเอง ยิ่งคนพิการหากไม่มีอาชีพจะทำให้เหงา การมีอาชีพทำให้มีส่วนร่วมในสังคม ได้พบปะผู้คนและลิ้มความพิการของตนเอง ไม่คิดวิตกกังวลถึงปัญหาความพิการหรือปมด้อยของตนเอง ทำให้สังคมมีทัศนคติต่อคนพิการในทางที่ดี

ด้านศักยภาพของคนพิการ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มและส่วนมากเห็นว่าคนพิการทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้นได้ แต่คนพิการต้องได้รับโอกาสในการพัฒนาทั้งจากครอบครัว คนในสังคมและภาครัฐ ทั้งด้านการศึกษา ความเข้าใจเกี่ยวกับความพิการของตนเอง การช่วยเหลือตนเอง การมีส่วนร่วมในสังคม การพัฒนาในส่วนที่คนพิการมีความถนัดให้ถูกทาง การใช้เครื่องมือหรือจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม การใช้กลไกทางกฎหมาย และทั้งนี้คนพิการแต่ละคนจะต้องเต็มใจที่จะพัฒนาตนเองด้วย

การพัฒนาศักยภาพของคนพิการนั้นถึงแม้ว่าจะพัฒนาได้ แต่ระดับของการพัฒนานั้นก็จะแตกต่างกันไปตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งความพิการนั้นถือว่าเป็นอุปสรรคแต่หากผ่านอุปสรรคนั้นได้ก็สามารถพัฒนาศักยภาพได้ และการพัฒนานั้นไม่ใช่ต้องได้ผลเหมือนกันถึงแม้ว่าจะมีเป้าหมายเดียวกัน ทุกคนสามารถพัฒนาได้แต่เป็นไปตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ถ้าเรามีแนวทางที่สอดคล้องเหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภท และจัดการพัฒนาให้เหมาะสมกับประเภทความพิการและงานที่เหมาะสม คนพิการก็สามารถได้รับการพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้นได้

ด้านความสามารถในการทำงาน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่าคนพิการมีความสามารถในการทำงานทัดเทียมกับคนไม่พิการในทุกอาชีพที่ตนเองสนใจ ถนัด และมีความเหมาะสมกับสภาพความพิการ แต่ทั้งนี้จะต้องได้รับการสนับสนุนที่ดีทั้งด้านสื่อเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานตามความจำเป็น และการจัดคนพิการเข้าทำงานในตำแหน่งที่เหมาะสม โดย

ได้รับคำตอบแทนอย่างเท่าเทียมกับคนไม่พิการ และไม่นำสภาพความพิการมาเป็นสาระสำคัญ แต่จะพิจารณาจากผลการทำงาน

อย่างไรก็ตามคนพิการที่ขาดการพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการในชนบท จะไม่มีความสามารถในการทำงานที่ทัดเทียมกับคนไม่พิการ

ด้านพฤติกรรมในการทำงาน กลุ่มผู้แทนสถานประกอบการและองค์กรนายจ้าง และกลุ่มคนพิการคิดเป็นอัตราครั้งต่อครั้งของแต่ละกลุ่ม ไม่มีความเชื่อว่าคนพิการที่มีงานทำเป็นคนที่มีความขยัน มีความอดทน และมีศักยภาพในการทำงานสูง โดยเห็นว่าคนพิการก็เหมือนกับคนไม่พิการที่มีทั้งขยันหรือเกียจคร้าน มีอดทนหรือไม่อดทน มีทั้งที่มีศักยภาพในการทำงานสูงและมีทั้งที่ไม่มีศักยภาพในการทำงานสูง

กลุ่มผู้ให้บริการด้านอาชีพมีความเชื่อว่าคนพิการที่มีงานทำเป็นคนที่มีความขยัน มีความอดทน และมีศักยภาพในการทำงานสูง เพราะพื้นฐานคนในประเทศไทยยังไม่เชื่อต่อความสามารถของคนพิการ การที่คนพิการสามารถเข้าทำงานได้ คนพิการนั้นๆ จะต้องเป็นคนที่ตั้งใจจริงและอดทนมาก ไม่เฉพาะในการทำงานแต่ตั้งแต่พื้นฐานการได้รับการศึกษา การติดต่อราชการ การมีอาชีพ ตลอดจนการเข้ารับบริการต่างๆ ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับคนพิการ ซึ่งความเห็นนี้ค่อนข้างสอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มคนพิการมีความเห็นในจำนวนที่เท่ากันทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่าคนพิการเป็นคนทำงานที่มีปัญหาด้านสภาวะทางจิตใจ ใจน้อย โหม่งง่ายและเอาแต่ใจตนเอง ในขณะที่กลุ่มผู้ให้บริการด้านอาชีพและกลุ่มผู้แทนสถานประกอบการและผู้แทนองค์กรนายจ้างส่วนมากไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้ ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ส่วนมากเห็นด้วย

ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้ให้ความเห็นว่าคนพิการกับคนไม่พิการก็ไม่แตกต่างกัน สภาวะทางจิตใจหรืออารมณ์เหล่านี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความพิการ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความสามารถในการควบคุมตัวเองของแต่ละคนมากกว่า ส่วนผู้ที่เห็นด้วยนั้นให้เหตุผลว่าสภาพความพิการทำให้เกิดอุปสรรคในการทำงานหรือการกระทำต่างๆ เมื่อไม่สามารถกระทำสิ่งเหล่านั้นได้ด้วยตนเองก็จะเกิดความรู้สึกเหล่านี้ อย่างไรก็ตามหากคนพิการได้รับการอบรมที่ดี ได้รับการชี้แจง คนพิการเหล่านี้มีความเข้าใจเกี่ยวกับความพิการของตนเองและการเรียนรู้สังคม ปัญหาเหล่านี้จะน้อยลงและความพิการก็ไม่ใช่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนี้

ด้านการรับคนพิการเข้าทำงาน กลุ่มผู้แทนสถานประกอบการที่ยังไม่รับคนพิการเข้าทำงานกับกลุ่มผู้ให้บริการด้านอาชีพส่วนมากเห็นว่าควรรับคนพิการเข้าทำงานจะเป็นปัญหามากกว่าการรับคนไม่พิการเข้าทำงาน ในขณะที่กลุ่มอื่นมีความเห็นตรงกันข้าม

ได้รับคำตอบแทนอย่างเท่าเทียมกับคนไม่พิการ และไม่นำสภาพความพิการมาเป็นสาระสำคัญ แต่จะพิจารณาจากผลการทำงาน

อย่างไรก็ตามคนพิการที่ขาดการพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการในชนบท จะไม่มีความสามารถในการทำงานที่ทัดเทียมกับคนไม่พิการ

ด้านพฤติกรรมในการทำงาน กลุ่มผู้แทนสถานประกอบการและองค์กรนายจ้าง และกลุ่มคนพิการคิดเป็นอัตราครึ่งต่อครึ่งของแต่ละกลุ่ม ไม่มีความเชื่อว่าคนพิการที่มีงานทำเป็นคนที่มีความขยัน มีความอดทน และมีศักยภาพในการทำงานสูง โดยเห็นว่าคนพิการก็เหมือนกับคนไม่พิการที่มีทั้งขยันหรือเกียจคร้าน มีอดทนหรือไม่อดทน มีทั้งที่มีศักยภาพในการทำงานสูงและมีทั้งที่ไม่มีศักยภาพในการทำงานสูง

กลุ่มผู้ให้บริการด้านอาชีพมีความเชื่อว่าคนพิการที่มีงานทำเป็นคนที่มีความขยัน มีความอดทน และมีศักยภาพในการทำงานสูง เพราะพื้นฐานคนในประเทศไทยยังไม่เชื่อต่อความสามารถของคนพิการ การที่คนพิการสามารถเข้าทำงานได้ คนพิการนั้นๆ จะต้องเป็นคนที่ตั้งใจจริงและอดทนมาก ไม่เฉพาะในการทำงานแต่ตั้งแต่ตั้งแต่พื้นฐานการได้รับการศึกษา การติดต่อราชการ การฝึกอาชีพ ตลอดจนการเข้ารับบริการต่างๆ ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับคนพิการ ซึ่งความเห็นนี้ค่อนข้างจะสอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มคนพิการมีความเห็นในจำนวนที่เท่ากันทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่าคนพิการเป็นคนทำงานที่มีปัญหาด้านสภาวะทางจิตใจ ใจน้อย ไม่นิ่งง่ายและเอาแต่ใจตนเอง ในขณะที่กลุ่มผู้ให้บริการด้านอาชีพและกลุ่มผู้แทนสถานประกอบการและผู้แทนองค์กรนายจ้างส่วนมากไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้ ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ส่วนมากเห็นด้วย

ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้ให้ความเห็นว่าคนพิการกับคนไม่พิการก็ไม่แตกต่างกัน สภาวะทางจิตใจหรืออารมณ์เหล่านี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความพิการ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความสามารถในการควบคุมตัวเองของแต่ละคนมากกว่า ส่วนผู้ที่เห็นด้วยนั้นให้เหตุผลว่าสภาพความพิการทำให้เกิดอุปสรรคในการทำงานหรือการกระทำต่างๆ เมื่อไม่สามารถกระทำสิ่งเหล่านั้นได้ด้วยตนเองก็จะเกิดความรู้สึกเหล่านี้ อย่างไรก็ตามหากคนพิการได้รับการอบรมที่ดี ได้รับการชี้ให้คนพิการเหล่านี้มีความเข้าใจเกี่ยวกับความพิการของตนเองและการเรียนรู้สังคม ปัญหาเหล่านี้ก็จะน้อยลงและความพิการก็ไม่ใช่ว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนี้

ด้านการรับคนพิการเข้าทำงาน กลุ่มผู้แทนสถานประกอบการที่ยังไม่รับคนพิการเข้าทำงานกับกลุ่มผู้ให้บริการด้านอาชีพส่วนมากเห็นว่ากรรับคนพิการเข้าทำงานจะเป็นปัญหามากกว่าการรับคนไม่พิการเข้าทำงาน ในขณะที่กลุ่มอื่นมีความเห็นตรงกันข้าม

ความเห็นที่ว่า การรับคนพิการเข้าไปทำงานจะเป็นปัญหามากกว่าการรับคนไม่พิการเข้าทำงานนั้น ส่วนมากเกิดจากความไม่เข้าใจของนายจ้าง นอกนั้นมีความเห็นอื่นๆ ได้แก่ ความพิการเป็นอุปสรรค ความไม่คล่องตัวของคนพิการเอง หรือบางครั้งสภาพแวดล้อมในการทำงานไม่เอื้ออำนวย

การรับคนพิการเข้าทำงานนั้นก็จำเป็นต้องมีการเตรียมการที่จะรับเข้าทำงาน อาจจะมีการเตรียมการด้านสถานที่ทำงาน เครื่องมือและอุปกรณ์ หรือการเตรียมการด้านความเข้าใจของบุคลากรต่อการรับคนพิการเข้าทำงาน สิ่งเหล่านี้เป็นความจำเป็นพื้นฐานที่ควรดำเนินการ และไม่ใช่เป็นปัญหาในการรับคนพิการเข้าทำงาน ขอเพียงให้นายจ้างมีความเข้าใจถึงความสำคัญนี้เท่านั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์ในทุกกลุ่มมีความเห็นว่าการจัดสวัสดิการสำหรับคนพิการโดยคนพิการไม่ต้องทำงานนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สมควร แต่การจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี หรือการจัดสวัสดิการตามโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net) นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐควรมีให้สำหรับคนพิการ

๕.๑.๒ สภาพการมีงานทำ ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ

ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มส่วนมากมีความเห็นว่าโอกาสในการมีงานทำของคนพิการมีน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการในชนบทแทบจะไม่มีโอกาสในการเข้าสู่การมีงานทำเลย ส่วนคนพิการที่มีงานทำส่วนมากมีความเห็นว่าคนพิการมีโอกาสในการมีงานทำมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้โดยรวมแล้วอุปสรรคสำคัญที่ปิดกั้นโอกาสในการมีงานทำสำหรับคนพิการคือ

๑. ครอบครัวคนพิการมีเจตคติที่ไม่ถูกต้องต่อคนพิการ ไม่เคยรับรู้ถึงแนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพหรือสิทธิของคนพิการ ไม่ส่งเสริมหรือพัฒนาคนพิการในครอบครัว ไม่ให้โอกาสทางการศึกษา หรือบางครั้งก็ปกป้องคนพิการมากเกินไป (Over Protection) คนพิการจึงไม่ได้รับการพัฒนาและขาดความรู้ความสามารถ จึงไม่มีความสามารถพอที่จะประกอบอาชีพ
๒. คนพิการไม่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเจตคติในทางลบต่อตนเอง ไม่รู้จักตนเอง มีความอ่อนแอทั้งร่างกายและจิตใจ ขาดทักษะทางสังคม ไม่มีความอดทนในการทำงาน ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอที่จะเผชิญโลกและชีวิตในสังคม ขาดการเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาที่เหมาะสม ทำให้ศักยภาพในการทำงานของคนพิการขาด

มาก ความรู้ความสามารถไม่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ คนพิการไม่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างกว้างขวาง

๓. คนในสังคมรวมทั้งนายจ้างในภาครัฐและเอกชนคิดว่าคนพิการไม่มีความสามารถในการทำงาน นายจ้างมองว่าคนพิการด้อยกว่าคนไม่พิการ นายจ้างยังไม่เข้าใจว่าคนพิการทำงานได้เช่นเดียวกับคนไม่พิการ จึงไม่เปิดโอกาสในการรับคนพิการเข้าทำงาน นายจ้างบางแห่งยอมปฏิบัติตามกฎหมายแต่ไม่มีความเข้าใจเรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคม บางหน่วยงานรับคนพิการเข้าทำงานเพราะสงสาร แต่ไม่ได้คำนึงถึงการพัฒนาศักยภาพคนพิการ การดำเนินงานในภาพรวมส่วนมากจึงออกมาในแง่ของการสงเคราะห์มากกว่าการส่งเสริมและพัฒนา
๔. สภาพแวดล้อมทางกายภาพไม่ว่าจะเป็นการเดินทาง สถานที่ทำงาน สถานที่พักผ่อนเต็มไปด้วยอุปสรรค ขาดเครื่องมือ ลีช เทคโนโลยี หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะช่วยให้คนพิการประกอบอาชีพได้ การเดินทางที่ลำบากกว่าทำให้มีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าหรือบางครั้งรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย
๕. ขาดการประสานงานหรือการสนับสนุนที่ดีจากรัฐ แม้แต่ภาครัฐเองยังไม่รับคนพิการเข้าทำงานในขณะที่กำหนดให้ภาคเอกชนรับคนพิการเข้าทำงาน ขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านอาชีพสำหรับคนพิการอย่างจริงจังโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสวนภูมิภาค ภาครัฐยังทำงานเป็นส่วนๆ ไม่เป็นองค์รวม ขาดระบบการส่งต่อระหว่างกัน ขาดแกนนำที่ชัดเจนและเข้มแข็ง นอกจากระบบราชการที่มีการย้ายข้าราชการบ่อยๆ ทำให้ต้องศึกษางานใหม่กันบ่อยๆ ก็เป็นปัญหาเช่นกัน
๖. บริการด้านแนะแนวอาชีพและส่งเสริมทักษะในการทำงานสำหรับคนพิการยังไม่เพียงพอ การจัดการศึกษาและการฝึกอาชีพสำหรับคนพิการยังขาดคุณภาพ การฝึกอาชีพที่ไม่ทันสมัยไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาด
๗. คนพิการและสถานประกอบการขาดข้อมูลข่าวสารด้านการอาชีพหรือตำแหน่งงานสำหรับคนพิการ คนพิการกับภาคธุรกิจยังไม่ได้ทำความเข้าใจระหว่างกัน ความต้องการของตลาดกับคนทำงานที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกัน
๘. กฎหมายไม่เอื้อต่อการส่งเสริมอาชีพคนพิการ และบางส่วนเป็นอุปสรรคขัดขวางคนพิการเข้าสู่การประกอบอาชีพ
๙. สถานประกอบการขาดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการ กฎหมายไม่ชัดเจนในแง่การปฏิบัติและการประชาสัมพันธ์มีการเข้าถึงนายจ้างน้อย

๑๐.ขาดการให้ความรู้เรื่องการจ้างงานคนพิการ ขาดการประชาสัมพันธ์และการบังคับใช้กฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการ

๑๑.ปัญหาทางเศรษฐกิจก็เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้คนพิการมีโอกาในการทำงานน้อย นอกจากนั้นยังมีปัญหาตลาดแรงงานมีคนตกงานมาก แรงงานไม่ขาดแคลน

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากมีความเห็นว่าคนพิการโดยส่วนมากมีความตระหนักในคุณค่าของอาชีพและปรารถนาที่จะมีงานทำ แต่หากจะพิจารณาถึงความพร้อมที่จะออกสู่สังคมเพื่อมีงานทำ ก็ยังมีจำนวนน้อย ส่วนคนพิการที่ไม่ได้มีความตระหนักในคุณค่าของอาชีพก็เพราะการขาดโอกาสที่จะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ส่วนคนพิการในชนบทโดยมากเป็นคนพิการที่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อตนเอง คิดว่าเมื่อตนเองพิการควรจะได้รับความช่วยเหลือหรือดูแลจากผู้อื่น กลุ่มนี้จะไม่กระตือรือร้นที่จะฝึกอาชีพหรือทำงาน

คนพิการที่ไม่มีงานทำทุกคนต้องการมีอาชีพและการไม่มีอาชีพทำให้ตนเองด้อยค่า เป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคม ขาดความมั่นใจในตนเอง ขาดเป้าหมายในชีวิต ไม่มีแรงผลักดันให้พัฒนาตนเอง และส่งผลต่อสุขภาพจิต คิดมาก คิดฟุ้งซ่านและชีวิตแ่ยลง

ในขณะที่คนพิการที่มีงานทำทุกท่านให้ความเห็นว่าการทำงานส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในทางบวกเป็นอย่างยิ่งกล่าวคือ ทำให้มีชีวิตที่ดีขึ้น มีคุณค่า มีรายได้ ไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น ได้พบปะเพื่อนฝูง เมื่อมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานหรือประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ ทำให้คนพิการได้รับการยกย่อง คนพิการสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี

ผู้แทนสถานประกอบการที่ไม่รับคนพิการเข้าทำงานทุกท่านยินดีรับคนพิการเข้าทำงาน หากมีตำแหน่งว่างและคนพิการนั้นๆ มีความเหมาะสมสำหรับตำแหน่งดังกล่าว และยินดีปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อให้คนพิการสามารถเข้ามาทำงานได้หากจำเป็นและเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่มาก

ผู้แทนสถานประกอบการที่รับคนพิการเข้าทำงานทุกท่านให้ความเห็นสอดคล้องกันว่าคนพิการที่ทำงานในบริษัทไม่ได้มีปัญหามากกว่าคนทำงานอื่น ด้านความสามารถในการทำงานของคนพิการเองและความสามารถที่เปรียบเทียบกับคนไม่พิการพบว่า คนพิการสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพพอเพียงพอเป็นที่พอใจของแต่ละบริษัท เช่นเดียวกับการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม คนพิการมีความสามารถในการปรับตัวไม่แตกต่างกับคนทำงานอื่นๆ และพร้อมกันนั้นยังยินดีรับคนพิการเข้าทำงานเพิ่มเติมหากมีคนพิการที่คุณสมบัติตรงกับความต้องการของบริษัท ส่วนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมนั้นบริษัทใหญ่เมื่อมีนโยบายก็สามารถดำเนินการได้เลย โดยใช้งบประมาณของบริษัทเอง ส่วนบริษัทเล็กทางบริษัทก็พร้อมที่จะจ่ายหากเป็นจำนวนเงินที่ไม่สูงนัก

๕.๑.๓ บริการและการส่งเสริมอาชีพ

กลุ่มคนพิการส่วนมากและผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มอื่นทุกท่านให้ความเห็นว่าข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการและการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการยังไม่เพียงพอ คนในชนบทไม่ได้รับบริการ ข้อมูลข่าวสารด้านนี้สำหรับคนพิการเลย หน่วยงานที่รับผิดชอบขาดการเอาใจใส่เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพคนพิการ

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่าบริการยังขาดทั้งคุณภาพและปริมาณ เนื่องจากวิสัยทัศน์หรือนโยบายของผู้บริหารยังไม่ได้ให้ความสนใจเรื่องอาชีพคนพิการ ไม่มีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ ขาดการบริหารทรัพยากรที่ดี ขาดความรู้และเจตคติที่ถูกต้อง ขาดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่าในระบบการศึกษาไม่ได้มีการส่งเสริมอาชีพคนพิการ คนพิการยังไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าที่ควร ในการจัดการศึกษาควรมีเนื้อหาหลักสูตรเกี่ยวกับอาชีพตั้งแต่ในระบบการศึกษาพื้นฐานคือเริ่มตั้งแต่ในระดับประถมศึกษา ควรมีการแนะแนวอาชีพ โดยเน้นให้คนพิการรู้จักวิเคราะห์หรืออาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง จัดหลักสูตรเฉพาะที่เหมาะสมกับสภาพ ความพิการแต่ละประเภทและควรพัฒนาเครื่องมือ สื่อเทคโนโลยีให้คนพิการสามารถเรียนสายอาชีพและพัฒนาไปสู่การประกอบอาชีพต่อไปได้

ข้อคิดเห็นจากผู้ให้สัมภาษณ์ต่อบริการฝึกอาชีพสำหรับคนพิการของสถานฝึกอาชีพทั่วไป ส่วนมากมีความเห็นว่า เป็นการทำงานแบบตั้งรับเมื่อได้รับการขอร้องให้รับคนพิการเข้าฝึกก็เปิดโอกาสให้เท่านั้น ไม่ได้เข้าไปดูเรื่องอื่นๆ เช่น การเดินทาง ที่พักอาศัย การจัดหลักสูตรและเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับคนพิการหรือตลาดแรงงาน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะส่วนมากจากผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าควรประสานการทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานอื่น ทำงานในเชิงรุกเข้าสู่ชุมชน เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับคนพิการให้มากยิ่งขึ้น และจัดหลักสูตรที่ทันสมัยตรงตามความต้องการของตลาดและรองรับคนพิการได้ทุกประเภท ทำการศึกษาเรื่องอาชีพให้กว้างขวางยิ่งขึ้น พร้อมด้วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้น่าสนใจยิ่งขึ้น เมื่อเสร็จสิ้นการฝึกวิชาชีพแล้วควรมีการส่งต่อเพื่อจัดหางานให้คนพิการทำพร้อมด้วยการติดตามผล

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นในเชิงลบต่อบริการของสถานฝึกอาชีพเฉพาะสำหรับคนพิการ โดยให้ข้อคิดเห็นว่ากระบวนการคัดเลือกคนเข้าฝึกยังไม่เหมาะสม ไม่ครอบคลุมทุกประเภทความพิการ มีการฝึกอาชีพที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาด ขาดการสนับสนุนงบประมาณหรือเครื่องมือ เครื่องมือในการจัดการฝึกวิชาชีพ ครูฝึกไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของ

เทคโนโลยี มีวัฒนธรรมองค์กรของความเป็นข้าราชการที่เปลี่ยนแปลงยากทำให้ขาดประสิทธิภาพ และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

สำหรับข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของศูนย์มีกอาชีพคนพิการสรุปได้ว่าเป็นแหล่งข้อมูลและทำงานเชิงรุกแบบเครือข่ายเพื่อแบ่งภารกิจร่วมกับหน่วยงานอื่น ปรับปรุงหลักสูตรกระบวนการจัดการเรียนการสอน เครื่องมือและอุปกรณ์ให้มีความยืดหยุ่นสนองต่อการมีงานทำอย่างแท้จริง จัดระบบบุคลากรและงบประมาณใหม่ ทำงานร่วมหรือสนับสนุนการทำงานของภาคเอกชนหรือองค์กรคนพิการให้มากยิ่งขึ้น รัฐควรทำหน้าที่ประสานงานและสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากให้ความเห็นว่าบริการจัดหางานสำหรับคนพิการไม่เป็นรูปธรรม ทำหน้าที่เพียงเป็นสื่อกลางระหว่างนายจ้างกับคนพิการ เป็นการส่งต่อข้อมูลข่าวสารตามที่ได้รับแจ้งมา เป็นการทำงานแบบตั้งรับในสำนักงาน ข้อมูลความต้องการตลาดแรงงานยังไม่สมบูรณ์ (Labour Market Information)

กรมการจัดหางานควรจัดบทบาทและวางแผนด้านคนพิการให้ชัดเจนและทำงานในเชิงรุก หน่วยบริการจัดหางานควรเป็นหน่วยที่นายจ้างและคนหางานให้ความเชื่อถือและมาใช้บริการ ควรประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการ ทำการติดตามผลและประเมินผลหลังการจัดหางาน สำหรับหน่วยปฏิบัติงานนั้นควรมีฝ่ายหรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องคนพิการโดยเฉพาะ ทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่น

ถึงแม้ว่าจะปรับการให้บริการต่างๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชนที่มีอยู่ในปัจจุบันให้สามารถรองรับต่อความต้องการใช้บริการของคนพิการ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่ายังไม่เป็นการเพียงพอต่อการส่งเสริมอาชีพคนพิการ เนื่องจากการให้บริการแก่คนพิการนั้นไม่เฉพาะให้คนพิการเข้าถึงเท่านั้น แต่ต้องมีการปรับการให้บริการเป็นพิเศษสำหรับคนพิการ การปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ต้องมีกฎหมายหรือระเบียบที่เอื้ออำนวย ต้องมีแรงจูงใจ สถานประกอบการให้รับคนพิการเข้าทำงาน รัฐต้องเป็นผู้นำในการรับคนพิการเข้าทำงาน

ประเด็นคำถามว่าหากจัดให้มีกลไกประสานงานกลางจะช่วยให้เกิดการส่งเสริมอาชีพคนพิการมากยิ่งขึ้น ผู้ตอบคำถามนี้ทุกท่านเห็นด้วยว่ากลไกนี้จะเป็นประโยชน์และทำให้เกิดการส่งเสริมอาชีพคนพิการมากยิ่งขึ้น และส่วนมากเห็นว่ากลไกนี้ควรเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และองค์กรคนพิการ โดยทำงานในลักษณะขององค์กรประสานงาน มีความอิสระและคล่องตัวในการดำเนินงาน กลไกนี้จะต้องสามารถเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานลงถึงระดับชุมชนได้ทั่วประเทศ

๕.๑.๔ แผนและนโยบาย

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากไม่ทราบข้อมูลเรื่องอนุสัญญาที่ ๑๕๙ ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ แต่หลังจากที่ผู้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอนุสัญญานี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นด้วยที่ประเทศไทยควรลงนามในอนุสัญญา เช่นเดียวกันกับผู้ที่ทราบข้อมูลอยู่แล้วส่วนมากเห็นด้วยที่ประเทศไทยควรจะร่วมลงนามในอนุสัญญานี้ เนื่องจากเป็นกติกาสากลที่นานาชาติยอมรับ เป็นการเสริมความเข้มแข็งให้รัฐบาลในการเจรจาพูดคุยกับบุคคลหรือรัฐอื่น นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับต่างชาติและคนในชาติที่จะทำให้เกิดการส่งเสริมอาชีพคนพิการเพิ่มขึ้นด้วย ทั้งนี้สิ่งใดที่ยังไม่สามารถปฏิบัติได้ก็สามารถขอสงวนไว้ได้

กลุ่มคนพิการและผู้เชี่ยวชาญส่วนมากเห็นว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) รวมถึงแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) มีความชัดเจน แต่ผู้ให้บริการด้านอาชีพมีความเห็นตรงกันข้าม ในขณะที่กลุ่มผู้แทนสถานประกอบการหรือผู้แทนองค์กรนายจ้างส่วนมากไม่มีความรู้เรื่องนี้ ในแง่ของการนำไปสู่การปฏิบัตินั้นส่วนมากให้ความเห็นว่ามีกว่าแผนไปสู่การปฏิบัติ น้อยมาก มีการนำแผนไปปฏิบัติโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงบางหน่วยงาน

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่านโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมอาชีพคนพิการไม่มีความชัดเจน และการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอและถูกตัดทอนลงอีก เท่าที่ปรากฏส่วนมากการใช้งบประมาณเป็นงบบริหาร งบบริการหรือสงเคราะห์ มีงบประมาณเพื่อการพัฒนาคนพิการน้อย ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนะแผนและนโยบายพอสรุปได้ดังนี้

๑. ควรกำหนดแผนและนโยบายจากพื้นฐานความต้องการของคนพิการ โดยให้องค์กรคนพิการและหน่วยปฏิบัติมีส่วนร่วม และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง
๒. แผนและนโยบายควรให้ความสำคัญแก่คนพิการในชุมชนซึ่งมีจำนวนร้อยละ ๘๐ ถึง ๙๐ ที่ยังไม่ได้รับบริการต่างๆ เนื่องจากคนพิการในชุมชนมีจำนวนมาก และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือไม่พิการให้มากยิ่งขึ้น
๓. แผนและนโยบายควรจะเน้นเชิงพัฒนา ไม่ใช่การให้เปล่าแต่เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้คนพิการช่วยตนเองได้
๔. ในการส่งเสริมอาชีพคนพิการจะต้องมีการทำแผนงานระดับชาติที่ปูพื้นฐานการศึกษาและพัฒนาสู่อาชีพ การเพิ่มหน่วยงานจัดหางานด้านคนพิการโดยเฉพาะ การปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ เครื่องมือ สื่อเทคโนโลยีและ

สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ การจัดสรรงบประมาณจะต้องสนองตอบต่อแผนปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจน

๕. สำรวจจำนวนเด็กที่เกิดมาแล้วพิการหรือพิการภายหลังที่ต้องได้รับการศึกษา พร้อมทั้งมีนโยบายในการส่งเสริมการศึกษาและการมีงานทำสำหรับคนพิการอย่างเด่นชัด
๖. ควรจะมีการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันทั้งกระทรวงศึกษาธิการกับกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
๗. รัฐและรัฐวิสาหกิจควรรับคนพิการเข้าทำงานเพื่อเป็นแบบอย่างสำหรับภาคเอกชน
๘. ควรมีนโยบายด้านกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกให้คนพิการประกอบอาชีพ เช่น ร่างพระราชบัญญัติสถาบันแรงงานคนพิการแห่งชาติ พ.ศ.... กฎหมายซึ่งมีสภาพบังคับสถานประกอบการให้รับคนพิการเข้าทำงาน แต่ยังคงกฎหมายที่เอื้อประโยชน์แก่สถานประกอบการควบคู่ไปด้วย
๙. รัฐควรจัดให้มีกองทุนส่งเสริมอาชีพคนพิการ (ตามร่างพระราชบัญญัติสถาบันแรงงานคนพิการแห่งชาติ พ.ศ....) ที่จะสามารถกระจายได้อย่างทั่วถึงทุกภูมิภาคของประเทศ
๑๐. จัดให้มีคณะกรรมการประสานงานด้านคนพิการระดับชาติ โดยปรับคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้เป็นคณะกรรมการแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่หน้าที่ในการตรวจสอบเสนอแนะ ต่อสำนักงบประมาณหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนหรือสิ้นเปลืองงบประมาณโดยไม่เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ควรกำหนดปัญหาความพิการเป็นวาระแห่งชาติ สิ่งที่สำคัญคือการสร้างจิตสำนึกของคนทุกระดับ
๑๑. แผนและนโยบายเกี่ยวกับคนพิการนั้นควรจะปรากฏอยู่ในทุกแผนของการพัฒนาประเทศ

๕.๑.๕ กฎหมายและระเบียบ

ผู้ให้สัมภาษณ์ในกลุ่มผู้แทนสถานประกอบการและผู้แทนองค์กรนายจ้างกับกลุ่มคนพิการที่ไม่ใช่ผู้นำคนพิการส่วนมากยังไม่ทราบสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔ ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์อื่นที่มีได้กล่าวส่วนมากทราบสาระสำคัญของกฎหมายนี้เป็นอย่างดี และผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากมีความเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้สามารถนำไปสู่การจ้างงานคนพิการได้ในระดับหนึ่ง

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้มีจุดอ่อนที่สำคัญคือกฎหมายไม่มีสภาพบังคับ และการกำหนดประเภทความพิการยุ่งยากไม่ชัดเจน นอกจากนั้นเป็นปัญหาในทางปฏิบัติที่คนในชนบทยังไม่สามารถเข้าถึงบริการต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง ขาดการนำกฎหมายไปใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ขาดการประชาสัมพันธ์และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน รวมถึงการ

ละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่รับผิดชอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกฎหมายและกำรปฏิบัติที่เกี่ยวข้องดังนี้

๑. กำหนดอัตราส่วนให้สถานประกอบการรับคนพิการเข้าทำงานให้สูงกว่าร้อยละ ๐.๕ ถึง ร้อยละ ๕
๒. มีบทลงโทษสำหรับสถานประกอบการที่ไม่รับคนพิการเข้าทำงาน และกำหนดมาตรการในการตรวจสอบและลงโทษสถานประกอบการที่ประกาศตำแหน่งงานหลอกๆ แต่ไม่รับคนพิการเข้าทำงาน
๓. กำหนดมาตรการส่งเสริมสนับสนุนหรือให้รางวัลแก่สถานประกอบการที่รับคนพิการเข้าทำงานหรือรับฝึกงาน รวมถึงการสนับสนุนเป็นพิเศษสำหรับสถานประกอบการที่รับคนพิการเข้าทำงานมากกว่าอัตราส่วน
๔. กำหนดให้รัฐและวิสาหกิจรับคนพิการเข้าทำงาน และกำหนดอัตราส่วนที่สูงกว่าภาคเอกชน
๕. ปรับเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติในการออกหนังสือรับรองความพิการ และกำจัดทะเบียนคนพิการ
๖. แก้ไขระเบียบของหลายหน่วยงานที่กีดกันหรือไม่ยอมรับคนพิการเข้าทำงาน รวมถึงการให้มีกฎหมายหรือระเบียบที่กำหนดให้สถานประกอบการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในสถานประกอบการด้วย
๗. ยกฐานะของสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ขึ้นเป็นหน่วยงานระดับประเทศที่เป็นหน่วยงานที่สามารถประสานงานกับทุกฝ่ายได้คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ เช่น อาจจะขึ้นอยู่กับสำนักนายกรัฐมนตรี

กลุ่มคนพิการยกเว้นผู้นำคนพิการและกลุ่มผู้แทนสถานประกอบการและผู้แทนองค์กรนายจ้างส่วนมากไม่ทราบถึงการยกร่างพระราชบัญญัติสถาบันแรงงานแห่งชาติ ส่วนผู้นำคนพิการ ผู้ให้บริการด้านอาชีพ และผู้เชี่ยวชาญส่วนมากจะทราบถึงการยกร่างกฎหมายฉบับนี้

อย่างไรก็ตามเมื่อผู้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลแก่ผู้ให้สัมภาษณ์แล้ว ทั้งผู้ที่ไม่ทราบข้อมูลมาก่อนและผู้ทีทราบข้อมูลมาก่อน ส่วนมากเห็นด้วยที่จะให้มีการประกาศใช้เป็นกฎหมาย เนื่องจากเป็นกลไกบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีความชัดเจนในเรื่องของการส่งเสริมและคุ้มครองแรงงาน ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ การส่งเสริมอาชีพอิสระและการวิจัยงานที่คนพิการทำได้ และมีกองทุนเพื่อส่งเสริมอาชีพคนพิการ

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๒.๑ เจตคติ

ผลการศึกษาพบว่าอาชีพมีความสำคัญสำหรับคนพิการเพราะทำให้คนพิการมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจต่อตนเองและสังคม อาชีพเป็นฐานสำคัญสู่การพึ่งตนเอง มีความเท่าเทียมกันในสังคม มีวิถีชีวิตและสามารถตัดสินใจต่างๆ ได้ด้วยตนเอง (Equalization & Independent Living) การมีอาชีพเป็นการเลี้ยงตนเองและไม่เป็นภาระแก่สังคม และยังสามารถอุ้มชูสังคมโดยการจ่ายภาษีให้รัฐ ทุกคนอยู่ในแผ่นดินต้องสร้างประโยชน์ให้กับสังคม ไม่ว่าจะพิการหรือไม่พิการต่างก็สามารถที่จะพัฒนาประเทศและเป็นผู้ผลิตในเชิงการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมได้

นอกจากนั้นผลการศึกษายังพบอีกว่าความพิการนั้นส่วนมากสัมพันธ์กับความยากจน เพราะว่าคนพิการส่วนใหญ่ยากจนและอยู่ในชนบท เพราะฉะนั้นการมีงานทำสำหรับคนพิการก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น การประกอบอาชีพเป็นการพัฒนาทางสติปัญญา ภายใจ เป็นการแสดงถึงศักยภาพและได้พัฒนาตนเอง ยิ่งคนพิการหากไม่มีอาชีพจะทำให้เหงา การมีอาชีพทำให้มีส่วนร่วมในสังคม ได้พบปะผู้คนและลิ้มความพิการของตนเอง ไม่คิดวิตกถึงปัญหาความพิการหรือปมด้อยของตนเอง และทำให้สังคมมีทัศนคติต่อคนพิการในทางที่ดี

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดการพึ่งพาตนเองของคนพิการ (Independent Living) ที่คนพิการมีความต้องการเช่นเดียวกับคนทั่วไป รวมถึงความต้องการเข้าสังคม ความต้องการทางเพศ (Sexuality) ต้องการเรียนรู้ (Learning) ต้องการมีรายได้และพึ่งตนเองได้ (Economic Independent) ต้องการศักดิ์ศรี (Dignity) และได้รับการยอมรับนับถือ (Respect) ต้องการใช้บริการสาธารณะหรือบริการเฉพาะสำหรับคนพิการเมื่อจำเป็น ต้องการมีคู่ครอง (Marriage) และสร้างครอบครัว (Family Raising) ต้องการเป็นสมาชิกที่สามารถทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน คนพิการต้องการให้ผู้อื่นรับฟังความคิดเห็นและข้อกังวลใจของตนเองบ้าง ต้องการให้สิทธิตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อชีวิตของตนเอง

ผลการศึกษาความสำคัญของการมีอาชีพสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่กล่าวถึงสิทธิในการประกอบอาชีพและการคุ้มครองการว่างงาน นอกจากนั้นยังสอดคล้องปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิคนพิการ ที่กล่าวไว้ว่าคนพิการมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อประกันรายได้ รวมถึงสิทธิในการรับความจำเป็นพิเศษทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ผลการศึกษายังสอดคล้องอีกกับปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย พ.ศ. ๒๕๔๑ ข้อ ๗ ความว่า "คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ การฝึกอาชีพ การประกอบอาชีพทุกประเภท ได้รับการจ้างงาน หรือว่าจ้างเข้าทำงานตามความต้องการและความสามารถโดยได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการ ได้รับความก้าวหน้ารวมทั้งได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานโดยไม่มีกีดกันหรือเลือกปฏิบัติ"

นอกจากความสำคัญของการมีอาชีพและการกำหนดให้คนพิการได้ประกันสิทธิด้านการมีอาชีพแล้ว ผลการศึกษายังพบว่าการจัดสวัสดิการสำหรับคนพิการโดยคนพิการไม่ต้องทำงานนั้น เป็นสิ่งที่ไม่สมควร แต่การจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี หรือการจัดสวัสดิการตามโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net) นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐควรมีให้สำหรับคนพิการ ซึ่งสอดคล้องกับแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) ด้านวิสัยทัศน์คนพิการว่าเป็นคนที่มีอาชีพมีงานทำ โดยมีเป้าหมายให้คนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ สามารถประกอบอาชีพและอยู่ในสังคมได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี

ผลการศึกษา คนพิการมีศักยภาพและสามารถพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้นได้ คนพิการมีความสามารถในการทำงานทัดเทียมกับคนไม่พิการ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความพิการของแต่ละคน และการจัดงานให้เหมาะสมกับคนพิการแต่ละคน การจ่ายค่าตอบแทนสำหรับคนพิการนั้นจะต้องจ่ายเท่าเทียมกับคนไม่พิการ ต้องพิจารณาจ่ายตามผลการทำงานของบุคลากรโดยไม่นำเรื่องสภาพความพิการมาเป็นสาระ

ผลการศึกษาขัดแย้งกับผลการศึกษาของสุรพล ปธานวนิช ศักดิ์ศรี บริบาลบรรพตเขตต์ และภาวนา พัฒนศิริ^{๒๒๒} ที่ศึกษาเรื่อง "ชีวิตการทำงานของลูกจ้างพิการในประเทศไทย" และพบว่าคนพิการมีศักยภาพในการทำงานเฉลี่ยร้อยละ ๘๒ - ๘๗ ของลูกจ้างไม่พิการ แต่ก็สอดคล้องกันในประเด็นที่ว่าศักยภาพนี้สามารถพัฒนาได้โดยการให้โอกาสและเพิ่มความพยายามให้มากยิ่งขึ้น หรือโดยการปรับเครื่องมือหรือกระบวนการทำงานให้เหมาะสมกับสภาพความพิการ อย่างไรก็ตามจากรายงานของเรียวซูเกะ มัตซุย (Ryosuke Matsui)^{๒๒๓} ระบุว่าสำหรับประเทศญี่ปุ่นเงินเดือนในบริษัทเอกชนโดยเฉลี่ยแล้วคนพิการจะได้รับน้อยกว่าคนไม่พิการอยู่ร้อยละ ๒๐ คนพิการทางกายจะได้รับเงินเดือนร้อยละ ๘๐ ของคนไม่พิการ และสำหรับคนพิการทางสมองจะได้รับเงินเดือนเพียงร้อยละ ๔๐ ของคนไม่พิการ

^{๒๒๒} สุรพล ปธานวนิช และคณะ. ชีวิตการทำงานของลูกจ้างพิการในประเทศไทย. (กรุงเทพฯ : สาขาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑) บทคัดย่อ.

^{๒๒๓} เรียวซูเกะ มัตซุย (Ryosuke Matsui). (๒๕๒๖). สถานการณ์ปัจจุบันในการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพและการจ้างงานคนพิการ. รายงานการสัมมนาเรื่อง การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพและการจ้างงานคนพิการ โรงแรมอิมพีเรียล กรุงเทพฯ วันที่ ๑ - ๒ ธันวาคม ๒๕๒๖. (เอกสารอัดสำเนา). หน้า ๑ - ๗.

ด้านความสามารถในการทำงานและการปรับตัวของคนพิการนั้น ผลการศึกษาพบว่าคนพิการที่ทำงานในบริษัทไม่ได้มีปัญหามากกว่าคนทำงานอื่น ความสามารถในการทำงานของคนพิการและความสามารถที่เปรียบเทียบกับคนไม่พิการพบว่า คนพิการสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่พอใจของแต่ละบริษัท เช่นเดียวกับการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม คนพิการมีความสามารถในการปรับตัวไม่แตกต่างกับคนทำงานอื่นๆ

ด้านพฤติกรรมในการทำงาน ผู้แทนสถานประกอบการครึ่งหนึ่งมีความเห็นว่าคนพิการที่ม้งานทำเป็นคนที่มีความขยัน อดทน และมีความสามารถในการทำงานสูงกว่าคนไม่พิการ ส่วนอีกครึ่งหนึ่งมีความเห็นว่าคนพิการก็เหมือนคนอื่นๆ ในสังคมที่อาจจะขยันหรือไม่ขยัน อดทนหรือไม่อดทน และอาจจะมีความสามารถในการทำงานสูงหรือต่ำได้ ส่วนพฤติกรรมใจน้อย ใจง่าย และเอาแต่ใจตนเองนั้น ผู้แทนสถานประกอบการส่วนมากมีความเห็นว่าเป็นพฤติกรรมในการทำงานที่ไม่แตกต่างกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการ

ผลการศึกษาชี้ชัดแย้งกับผลการศึกษาของรังสิมา ศรีพุทธ์เกียรติ^{๒๐๑๔} ที่ศึกษาเรื่อง "ความเป็นไปได้ของนายจ้างในการรับคนพิการเข้าทำงานในนิคมอุตสาหกรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีอุตสาหกรรมบางชั้นและลาดกระบัง" พบว่าลูกจ้างพิการยังขาดประสบการณ์ในการทำงานเป็นอย่างมากถึงร้อยละ ๘๑ เนื่องจากได้รับการฝึกภาคปฏิบัติจากศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการน้อยเกินไป อย่างไรก็ตามการศึกษารังสิมา มีนายจ้างเพียงร้อยละ ๑๒.๕ เท่านั้นที่ตั้งใจรับคนพิการเข้าทำงาน ซึ่งความแตกต่างระหว่างแนวคิดการรับคนพิการเข้าทำงานและคุณสมบัติของคนพิการ น่าจะเป็นส่วนสำคัญของผลการศึกษาที่ขัดแย้งกัน

ผลการศึกษาพบว่าผู้แทนสถานประกอบการที่ไม่รับคนพิการเข้าทำงานและผู้แทนสถานประกอบการที่รับคนพิการเข้าทำงานทุกท่าน ยินดีรับคนพิการเข้าทำงานหากมีตำแหน่งว่างและคนพิการนั้นๆ มีความเหมาะสมสำหรับตำแหน่งดังกล่าว และยินดีปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อให้คนพิการสามารถเข้ามาทำงานได้หากจำเป็นและเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่มาก ส่วนบริษัทใหญ่เมื่อมีนโยบายก็สามารถดำเนินการได้เลยโดยใช้งบประมาณของบริษัทเอง

ผลการศึกษาชี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของสิรินาถ บุญเกียรติ^{๒๐๑๕} ที่ได้ศึกษาเรื่อง "การเตรียมการของสถานประกอบการในการจ้างงานคนพิการ : ศึกษาเฉพาะสถานประกอบการที่

^{๒๐๑๔} รังสิมา ศรีพุทธ์เกียรติ. (๒๕๕๗). ความเป็นไปได้ของนายจ้างในการรับคนพิการเข้าทำงานในนิคมอุตสาหกรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีอุตสาหกรรมบางชั้นและลาดกระบัง. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม สถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก)). หน้า ๑๑๐ - ๑๑๓.

^{๒๐๑๕} สิรินาถ บุญเกียรติ. (๒๕๕๕). การเตรียมการของสถานประกอบการในการจ้างงานคนพิการ : ศึกษาเฉพาะสถานประกอบการที่เข้าร่วมการสัมมนาเรื่องพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๔. (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). หน้า ๖๓ - ๘๑.

เข้าร่วมการสัมมนาเรื่อง พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ" เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่พบว่านายจ้างให้ความสำคัญในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของคนพิการ และยินดีที่จะเปิดโอกาสให้เข้าทำงานหากคนพิการมีความสามารถและยินดีจ่ายค่าตอบแทนอย่างเสมอภาค

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาของสิรินดา บุญเกียรตินี้มีส่วนที่ไม่สอดคล้องกันคือจากการศึกษาของสิรินดาพบว่านายจ้างไม่มีความแน่ใจว่าการรับคนพิการเข้าทำงานนั้นจะเป็นการเพิ่มภาระให้แก่สถานประกอบการหรือไม่ นอกจากนี้นายจ้างยังไม่แน่ใจว่าจะสามารถเตรียมการด้านการจัดสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่างๆ หรือการจัดสถานที่ใหม่ เนื่องจากนายจ้างพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายที่สถานประกอบการต้องรับภาระในการจัดสภาพแวดล้อมใหม่เปรียบเทียบกับค่าจ้างคนพิการเพียงไม่กี่คน ผลการศึกษาของสิรินดาสอดคล้องกับผลการศึกษาของกัลปิงหา เฟอร์เรีย^{๓๓๓} ที่ศึกษาเรื่อง "ทัศนคติของผู้บริหารต่อการรับคนพิการเข้าทำงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีธุรกิจประกันชีวิต" เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่พบว่าบริษัทไม่เห็นด้วยที่จะต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการโดยเฉพาะ โดยคิดเห็นว่าเป็นความรับผิดชอบของคนพิการที่จะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม

ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง "ความเป็นไปได้ของนายจ้างในการรับคนพิการเข้าทำงานในนิคมอุตสาหกรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีอุตสาหกรรมบางซันและลาดกระบัง" ที่รังสิมา ศรีพุทธเกียรติ^{๓๓๔} ได้ศึกษาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ และพบว่านายจ้างเพียงร้อยละ ๑๒.๔ ที่ตั้งใจรับคนพิการเข้าทำงาน นายจ้างส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นที่คนพิการมีความสามารถในการทำงานน้อยกว่าคนปกติ และนายจ้างอีกส่วนหนึ่งเลือกที่จะไม่รับคนพิการเข้าทำงานแต่ยินดีจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

ในทัศนะของผู้ศึกษาคิดเห็นว่าสถานประกอบการหรือภาคธุรกิจมีเป้าหมายที่สำคัญคือผลกำไรจากการประกอบการ แต่ธุรกิจที่ดีสมควรมุ่งเน้นผลกำไรเพียงประการเดียว ธุรกิจที่ดีควรคำนึงถึงสภาพความเป็นอยู่หรือคุณภาพชีวิตของคนในสังคม ความเจริญเติบโตของสังคม คำนึงถึงสภาพแวดล้อมหรือปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจของตนเอง รักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีของชาติ เป็นต้น หากการดำเนินธุรกิจไม่คำนึงถึงสิ่งเหล่านี้หรือสร้างแต่ปัญหาให้กับสังคม ในที่สุดปัญหาเหล่านั้นก็จะย้อนกลับไปรุมเร้าให้ธุรกิจประสบปัญหาเช่นกัน

^{๓๓๓} กัลปิงหา เฟอร์เรีย. (๒๕๔๐). ทัศนคติของผู้บริหารต่อการรับคนพิการเข้าทำงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีธุรกิจประกันชีวิต. (ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการแรงงานและสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ). หน้า (๑) - (๓), ๒๕ - ๓๑.

^{๓๓๔} รังสิมา ศรีพุทธเกียรติ. (๒๕๓๗). ความเป็นไปได้ของนายจ้างในการรับคนพิการเข้าทำงานในนิคมอุตสาหกรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีอุตสาหกรรมบางซันและลาดกระบัง. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม สถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก)). หน้า ๑๑๐ - ๑๑๔.

๕.๒.๒ สภาพการมีงานทำ ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ

ผลการศึกษาพบว่าโอกาสในการมีงานทำของคนพิการมีน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการในชนบทแทบจะไม่มีโอกาสในการเข้าสู่การมีงานทำเลย ส่วนคนพิการที่มีงานทำส่วนมากมีความเห็นว่าคนพิการมีโอกาสในการมีงานทำมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อุปสรรคสำคัญที่ปิดกั้นโอกาสในการมีงานทำสำหรับคนพิการคือครอบครัวคนพิการมีเจตคติที่ไม่ถูกต้องต่อคนพิการ ไม่เคยรับรู้ถึงแนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพหรือสิทธิของคนพิการ ไม่ส่งเสริมหรือพัฒนาคนพิการในครอบครัว ด้านตัวคนพิการเองยังมีเจตคติในทางลบต่อตนเอง ไม่มีความพร้อมที่จะเผชิญโลกและชีวิตในสังคม

ด้านคนในสังคมรวมทั้งนายจ้างในภาครัฐและเอกชนผลการศึกษาพบว่าบุคคลเหล่านี้ส่วนมากคิดว่าคนพิการไม่มีความสามารถในการทำงาน นายจ้างมองว่าคนพิการด้อยกว่าคนไม่พิการ นายจ้างบางแห่งยอมปฏิบัติตามกฎหมายแต่ไม่มีความเข้าใจเรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคม บางหน่วยงานรับคนพิการเข้าทำงานเพราะสงสาร แต่ไม่ได้คำนึงถึงการพัฒนาศักยภาพคนพิการ

ผลการศึกษาด้านข้อมูลข่าวสารพบว่ายังขาดข้อมูลข่าวสารด้านการอาชีพหรือตำแหน่งงานสำหรับคนพิการ สถานประกอบการขาดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการ ขาดการให้ความรู้เรื่องการจ้างงานคนพิการ ขาดการประสานงานหรือการสนับสนุนที่ดีจากรัฐ ขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านอาชีพสำหรับคนพิการอย่างจริงจังโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนภูมิภาค

ซึ่งผลการศึกษาข้อนี้สอดคล้องกับรายงานของคณะที่ปรึกษาสหวิทยาการภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าจ้างงานคนพิการ คนพิการที่ได้รับการบรรจุนั้นเป็นเพียงสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนคนพิการที่อยู่ในวัยแรงงาน ซึ่งเป็นไปไม่ได้เลยที่จะทำการประเมินผลเกี่ยวกับการให้บริการจัดหางานแก่คนพิการ และปัญหาอุปสรรคของการมีงานทำของคนพิการคือทัศนคติทางลบของนายจ้าง ระดับการศึกษาและทักษะในการทำงานของคนพิการต่ำ ทรัพยากรหรือบริการไม่เพียงพอ และขาดข้อมูลที่เชื่อถือได้

ผลการศึกษาข้อนี้พบอีกว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพไม่ว่าจะเป็นการเดินทาง สถานที่ทำงาน สถานที่พัก เครื่องมือ สื่อ เทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ล้วนเต็มไปด้วยอุปสรรค นอกจากนั้นกฎหมายยังไม่เอื้อต่อการส่งเสริมอาชีพคนพิการ และบางส่วนเป็นอุปสรรคขัดขวางคนพิการเข้าสู่การประกอบอาชีพ กฎหมายที่มีอยู่ก็ไม่ชัดเจนในแง่การปฏิบัติและการ

^{๑๑๑} คณะที่ปรึกษาสหวิทยาการภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าจ้างงานระหว่างประเทศ. (๒๕๓๖). ฐานแบบปฏิบัติการส่งเสริมการมีงานทำสำหรับคนพิการในประเทศไทย. หน้า ๓ - ๘.

ประชาสัมพันธ์ยังน้อยมาก นอกจากนั้นปัญหาทางเศรษฐกิจก็เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้คนพิการมีโอกาสในกํารทำงานน้อย เพราะตลาดแรงงานมีคนดกงานมากหรือแรงงานไม่ขาดแคลน

๕.๒.๓ บริการและการส่งเสริมอาชีพคนพิการ

ผลการศึกษาพบว่าบริการและการส่งเสริมอาชีพคนพิการยังขาดทั้งคุณภาพและปริมาณ เนื่องจากวิสัยทัศน์หรือนโยบายของผู้บริหารยังไม่ได้ให้ความสนใจเรื่องอาชีพคนพิการ ไม่มีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ ขาดการบริหารทรัพยากรที่ดี ขาดความรู้และเจตคติที่ถูกต้อง ขาดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ

ระบบการศึกษาไม่ได้มีการส่งเสริมอาชีพคนพิการ ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของอุบล ทองสุขมาก^{๓๓๓} ที่ศึกษาเรื่อง "ประสิทธิผลของการปฏิบัติตามนโยบายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ : ด้านการศึกษา" พบว่าประสิทธิผลของการปฏิบัติตามนโยบายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้านการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ การจัดการศึกษาไม่ได้เชื่อมโยงหรือสนับสนุนเกี่ยวกับด้านวิชาชีพเลย ซึ่งข้อเสนอแนะที่สำคัญประการหนึ่งที่น่าสนใจคือการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการจะต้องพิจารณาทั้งสายสามัญและสายอาชีพ

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ คำว่าอาชีพหมายถึงการเลี้ยงชีพ การทำมาหากิน หรืองานที่ทำเป็นประจำเพื่อเลี้ยงชีพ ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นว่าควรจัดเพื่อเป้าหมายสู่อาชีพและเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณค่า

ด้านบริการฝึกอาชีพสำหรับคนพิการของสถานฝึกอาชีพทั่วไปผลการศึกษาพบว่าเป็นการทำงานแบบตั้งรับเมื่อได้รับการขอร้องให้รับคนพิการเข้าฝึกก็เปิดโอกาสให้เท่านั้น ไม่ได้เข้าไปดูเรื่องอื่นๆ เช่น การเดินทาง ที่พักอาศัย การจัดหลักสูตรและเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ หรือตลาดแรงงาน เป็นต้น

ผลการศึกษาเรื่องความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนการสอนด้านอาชีพศึกษาสำหรับคนพิการนำไปสู่ข้อเสนอในการจัดตั้งสถานศึกษาระดับอาชีพสำหรับคนพิการ ซึ่งต้องใช้เงินก่อสร้างแห่งละ ๕๓๐ ล้านบาท หรือหากใช้สถานศึกษาที่มีอยู่แล้วมาปรับปรุงเพื่อให้สามารถบริการแก่คนพิการจะต้องใช้งบประมาณสาขาวิชาละ ๒ ล้านบาท^{๓๓๔} ผลแห่งสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้มีการเลือกปฏิบัติในทางเลือกที่สอง แต่ไม่เป็นที่แน่ชัดว่าหากเศรษฐกิจดีผลการตัดสินใจจะเป็นเช่นไร การตัดสินใจนี้สะท้อนให้เห็นถึงกลไกการบริหารเพื่อการส่งเสริมอาชีพคนพิการส่วนหนึ่ง ที่เป็นการ

^{๓๓๓} อุบล ทองสุขมาก. (๒๕๓๔). ประสิทธิผลของการปฏิบัติตามนโยบายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ : ด้านการศึกษา. (ภาคนิพนธ์ที่คณะบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์). หน้า (๑) - (๒). ๘๕.

^{๓๓๔} กรมอาชีพศึกษา. (๒๕๓๒). การจัดการศึกษาคคนพิการ. (เอกสารจัดสำเนา). หน้า ๑.

ตัดสินใจโดยขาดการเชื่อมโยงที่เป็นรูปธรรมระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นด้านกลุ่มลูกค้าที่เป็นคนพิการที่จะเข้าเรียน และกลุ่มลูกค้าที่เป็นสถานประกอบการที่จะรับคนพิการเข้าทำงาน รวมทั้งกลไกอื่นที่ทำหน้าที่ในการฝึกอาชีพ จัดหางาน หรือส่งเสริมอาชีพให้กับคนพิการ

ผลการศึกษาลำดับบริการของสถานฝึกอาชีพเฉพาะสำหรับคนพิการพบว่าเป็นผลเชิงลบเป็นส่วนใหญ่ เป็นปัญหาตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกคนเข้าฝึกยังไม่เหมาะสม การจัดฝึกที่ไม่ครอบคลุมทุกประเภทความพิการ มีการฝึกอาชีพที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาด ขาดการสนับสนุนงบประมาณหรือเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดการฝึกวิชาชีพ ครูฝึกไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีวัฒนธรรมองค์กรของความเป็นข้าราชการที่เปลี่ยนแปลงยากทำให้ขาดประสิทธิภาพและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

ผลการศึกษานี้สอดคล้องเป็นอย่างมากกับผลการศึกษาของหลายท่านที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับบริการของสถานฝึกอาชีพเฉพาะสำหรับคนพิการไว้ได้แก่สุปรีดา คงธรรม^{๑๖๖} ที่ศึกษาเรื่อง "การศึกษาปัญหา ความต้องการ และอุปสรรคของคนพิการที่รับการฝึกอาชีพ ณ ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย" เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๒ การศึกษาเรื่อง "ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอาชีพต่อกิจกรรมการฝึกอาชีพของศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการบ้านทองพูนเผ่าพันธ์ จังหวัดอุบลราชธานี" โดยชรินทร์ คุ้มประพันธ์^{๑๖๗} เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ และการศึกษาเรื่อง "ปัญหาการเข้าสู่แรงงานของคนพิการที่เคยได้รับการฟื้นฟูอาชีพจากศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ" โดยอรพินทร์ พิทักษ์มหาเกตุ^{๑๖๘} เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗

ผลการศึกษาด้านบริการจัดหางานสำหรับคนพิการพบว่าเป็นบริการที่ไม่เป็นรูปธรรม ทำหน้าที่เพียงเป็นสื่อกลางระหว่างนายจ้างกับคนพิการ เป็นการส่งต่อข้อมูลข่าวสารตามที่ได้รับแจ้งมา เป็นการทำงานแบบตั้งรับในสำนักงาน ข้อมูลความต้องการตลาดแรงงานยังไม่สมบูรณ์ (Labour Market Information) คนพิการไม่สามารถใช้บริการได้อย่างแท้จริง

ผลการศึกษายังพบอีกว่าไม่ว่าจะเป็นบริการฝึกอาชีพสำหรับประชาชนทั่วไปที่เปิดรับคนพิการเข้าร่วมฝึกด้วย ศูนย์ฝึกอาชีพเฉพาะสำหรับคนพิการและหน่วยบริการจัดหางาน ต่างมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับบทบาทและกระบวนการในการทำงานใหม่ เพื่อให้สามารถรองรับความต้องการในการใช้บริการของคนพิการให้มากยิ่งขึ้น และจะต้องมีการปรับการให้บริการ

^{๑๖๖} สุปรีดา คงธรรม. (๒๕๒๒). การศึกษาปัญหา ความต้องการ และอุปสรรคของคนพิการที่รับการฝึกอาชีพ ณ ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย. (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) หน้า ๑ - ๖.

^{๑๖๗} ชรินทร์ คุ้มประพันธ์. (๒๕๔๑). ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอาชีพต่อกิจกรรมการฝึกอาชีพของศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ บ้านทองพูนเผ่าพันธ์ จังหวัดอุบลราชธานี. (ภาคนิพนธ์ที่ลงบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์). หน้า (๑) - (๒).

^{๑๖๘} อรพินทร์ พิทักษ์มหาเกตุ. (๒๕๓๗). ปัญหาการเข้าสู่แรงงานของคนพิการที่เคยได้รับการฟื้นฟูอาชีพจากศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ. หน้า ๑.

เป็นพิเศษสำหรับคนพิการ ผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่ได้มีการนำแผนไปสู่การปฏิบัติตามสมควร หรือแม้แต่แนวคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยชุมชน (CBR) และแนวคิดการดำรงชีวิตในสภาพปกติ (Normalization) ก็ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาแนวทางการทำงานของหน่วยให้บริการด้านการส่งเสริมอาชีพคนพิการเหล่านี้เลย

ผลการศึกษาพบว่าในการทำงานควรประสานการทำงานเป็นเครือข่ายระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยจัดให้มีกลไกประสานงานกลางที่สามารถทำงานในเชิงรุกเชื่อมโยงลงถึงระดับชุมชนได้ทั่วประเทศ กลไกนี้ควรเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และองค์กรคนพิการ ซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก พ.ศ. ๒๕๓๖ - ๒๕๔๕ (ค.ศ. ๑๙๙๓ - ๒๐๐๒) ที่ได้กำหนดกรอบนโยบายให้มืองค์กร/คณะกรรมการประสานงานระดับประเทศ (National Coordination) เพื่อการประสานงานและใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพทั้งระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

จากผลการศึกษานี้ผู้ศึกษาได้เทียบเคียงกลไกนี้กับกลไกที่มีอยู่ในปัจจุบันคือคณะกรรมการสาขาอาชีพ* แต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมในฐานะประธานกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการพบว่า คณะกรรมการทำหน้าที่ในการศึกษาประสานงาน และเสนอแนะมาตรการ แต่คณะกรรมการนี้ไม่มีทรัพยากรและอำนาจหน้าที่เพียงพอที่จะเป็นกลไกประสานงานกลางตามผลการศึกษา

๕.๒.๔ แผนและนโยบาย

ผลการศึกษาพบว่ามีกรนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) และแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) ไปสู่ภาคปฏิบัติน้อยมาก นโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมอาชีพคนพิการไม่มีความชัดเจน และการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ และผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยควรลงนามในอนุสัญญาที่ ๑๕๙ ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ

* หน้าที่อนุกรรมการคือ ๑) รวบรวมนโยบาย แผนงาน โครงการ และข้อมูลการฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านการอาชีพและสังคมของคนพิการที่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถของคนพิการ การจัดหางานให้คนพิการ รวมทั้งให้คำแนะนำปรึกษาแก่คนพิการ ครอบครัวของคนพิการในด้านอาชีพและนายจ้างในการรับคนพิการเข้าทำงาน ๒) ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะนโยบาย แผนงาน และข้อมูลให้เกิดความร่วมมือและประสานงานเพื่อใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ๓) เสนอแนะแนวทางและมาตรการในการส่งเสริมสนับสนุนองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาแนวคิดและทิศทางในการดำเนินงานในลักษณะของการร่วมมือและประสานงานกัน

สำหรับนโยบายของรัฐบาลปัจจุบันภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร^{๒๒๔} ได้กำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสไว้ในข้อ ๑๐.๕ (๑) และ (๓) โดยระบุที่จะให้การสงเคราะห์และสนับสนุนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมแก่ผู้พิการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพึ่งตนเองได้ จัดระบบการศึกษาและการฝึกอาชีพที่สอดคล้องกับระดับและลักษณะความพิการ รวมทั้งพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การเสริมทักษะพิเศษเฉพาะด้าน และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับคนพิการ

ผลการศึกษาพบว่าในการส่งเสริมอาชีพคนพิการจะต้องมีการทำแผนงานระดับชาติที่ปูพื้นฐานการศึกษาและพัฒนาสู่อาชีพ การเพิ่มหน่วยงานจัดหางานด้านคนพิการโดยเฉพาะ การปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ การปรับเครื่องมือ สื่อเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ การจัดสรรงบประมาณจะต้องสนองตอบต่อแผนปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้รัฐและรัฐวิสาหกิจควรรับคนพิการเข้าทำงานเพื่อเป็นแบบอย่างสำหรับภาคเอกชน และจัดให้มีคณะกรรมการประสานงานด้านคนพิการระดับชาติ โดยปรับคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้เป็นคณะกรรมการแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่หน้าที่ในการตรวจสอบ เสนอแนะต่อสำนักงบประมาณหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้แผนและนโยบายเกี่ยวกับคนพิการปรากฏอยู่ในทุกแผนของการพัฒนาประเทศ

นอกจากนั้นยังพบว่าควรกำหนดแผนและนโยบายจากพื้นฐานความต้องการของคนพิการ โดยให้องค์กรคนพิการและหน่วยปฏิบัติมีส่วนร่วม และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง แผนและนโยบายควรให้ความสำคัญแก่คนพิการในชุมชนซึ่งมีจำนวนร้อยละ ๘๐ ถึง ๘๐ และควรจะเน้นการพัฒนาให้คนพิการสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ควรมีนโยบายด้านกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกพิการประกอบอาชีพ เช่น ร่างพระราชบัญญัติสถาบันแรงงานคนพิการแห่งชาติ พ.ศ.... กฎหมายซึ่งมีสภาพบังคับสถานประกอบการให้รับคนพิการเข้าทำงาน แต่ยังคงกฎหมายที่เอื้อประโยชน์แก่สถานประกอบการควบคู่ไปด้วย รัฐควรจัดให้มีกองทุนส่งเสริมอาชีพคนพิการตามร่างพระราชบัญญัติสถาบันแรงงานคนพิการแห่งชาติ พ.ศ....

จากผลการศึกษาเมื่อเทียบกับแนวคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้านอาชีพทั้งของไทยและต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) แผนปฏิบัติการทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก ๒๕๓๖ - ๒๕๔๕ ในด้านอาชีพ รวมถึงข้อแนะที่ ๙๙ และอนุสัญญาที่ ๑๕๙ ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศล้วนสอดคล้องกับผลการศึกษาทั้งสิ้น ซึ่งในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่าแนวคิดด้านแผนและนโยบายนั้น

^{๒๒๔} กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๓๔). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี. หน้า ๒๐. (เอกสารจัดสำเนา).

ไม่ใช่อุปสรรคต่อการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการ แต่น่าจะเป็นปัญหาของการนำแผนและนโยบายเหล่านี้ไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากกว่า

จากผลการศึกษาที่ระบุว่างบประมาณไม่เพียงพอซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการนำแผนและนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ผู้ศึกษาเห็นว่าหากจะให้มีการส่งเสริมอาชีพคนพิการให้บรรลุตามนโยบายที่รัฐบาลได้แถลงไว้ นั้น ปัจจุบันมีช่องทางตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔ อยู่แล้ว นั่นคือเงินจากกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการระบุว่า ตั้งแต่จัดตั้งกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๓ มีรายรับจากสถานประกอบการทั้งสิ้น ๑๘๖.๓๙ ล้านบาท ได้รับงบประมาณจากรัฐบาลรวม ๑๒๐ ล้านบาท และมีรายได้อื่นรวมเป็นรายรับของกองทุนทั้งสิ้น ๓๒๖.๕๓ ล้านบาท สำหรับรายจ่ายเป็นการจ่ายสนับสนุนโครงการต่างๆ รวมเป็นเงิน ๑๗.๓๖ ล้านบาท และอนุมัติเงินกู้ยืมไปเป็นเงิน ๓๑๓.๕ ล้านบาท รวมเป็นเงินที่จ่ายออกไป ๓๓๐.๘๖ ล้านบาท อย่างไรก็ตามถึง ณ สิ้นเดือนมิถุนายน ๒๕๔๓ มีผู้ที่กู้ส่งเงินคืนแล้วเป็นจำนวนทั้งสิ้น ๗๓.๙ ล้านบาท นั่นหมายความว่ายังมีเงินกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการอยู่ประมาณ ๗๐ ล้านบาท ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ยังไม่ได้มีการนำมาใช้เพื่อส่งเสริมอาชีพคนพิการมากนัก ยกเว้นการให้เงินกู้ยืมประกอบอาชีพอิสระสำหรับคนพิการ ทั้งนี้หากระเบียบของกองทุนเป็นอุปสรรคต่อการใช้เงินกองทุนผู้ศึกษามีความเห็นว่าจะมีการแก้ไขระเบียบให้เอื้อต่อการนำเงินกองทุนมาใช้ให้เกิดประโยชน์

๕.๒.๕ กฎหมายและระเบียบ

ผลการศึกษาพบว่าไม่มีการรับทราบสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔ อย่างแพร่หลาย ยกเว้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายฉบับนี้โดยตรงที่รับทราบข้อมูลเป็นอย่างดี และเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้ช่วยส่งเสริมการจ้างงานคนพิการได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีจุดอ่อนในแง่ของการบังคับใช้ การออกหนังสือรับรอง และการจดทะเบียนคนพิการ จากการศึกษายังได้มีข้อเสนอแนะว่าควรกำหนดอัตราส่วนให้สถานประกอบการรับคนพิการเข้าทำงานให้สูงกว่าร้อยละ ๐.๕ ถึงร้อยละ ๕ กำหนดให้รัฐและวิสาหกิจรับคนพิการเข้าทำงานในอัตราส่วนที่สูงกว่าภาคเอกชน มีมาตรการตรวจสอบและบทลงโทษสำหรับสถานประกอบการที่ไม่รับคนพิการเข้าทำงานหรือเจตนาหลีกเลี่ยงด้วยวิธีต่างๆ ในทางกลับกันควรกำหนดมาตรการส่งเสริมสนับสนุนหรือให้รางวัลแก่สถานประกอบการที่รับคนพิการเข้าทำงานหรือรับฝึกงาน รวมถึง

การสนับสนุนเป็นพิเศษ สำหรับสถานประกอบการที่รับคนพิการเข้าทำงานมากกว่าอัตราส่วนที่กำหนดไว้

นอกจากพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔ แล้ว ผลการศึกษายังพบว่าควรมีการแก้ไขระเบียบของหลายหน่วยงานที่กีดกันหรือไม่ยอมรับคนพิการเข้าทำงาน รวมถึงการให้มีกฎหมายหรือระเบียบที่กำหนดให้สถานประกอบการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในสถานประกอบการด้วย

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ วาสนา ตะนาพงษ์^{๒๕๔} ที่ศึกษาเรื่อง "การสร้างโอกาสการมีงานทำของคนพิการ" พบว่าควรเร่งประชาสัมพันธ์เรื่องกฎหมายเกี่ยวกับคนพิการ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่อำนวยความสะดวกแก่คนพิการ ไม่สร้างกฎระเบียบมากีดกันคนพิการ รวมทั้งการส่งเสริมหรือยกย่องสถานประกอบการที่รับคนพิการเข้าทำงาน

ในแง่ของการกำหนดอัตราส่วนของคนงานในสถานประกอบการต่อการรับคนพิการเข้าทำงานนั้นผลการศึกษาสอดคล้องกับการดำเนินงานของประเทศญี่ปุ่นที่กำหนดให้ภาครัฐรับคนพิการเข้าทำงานในอัตราร้อยละ ๒ ส่วนภาคเอกชนกำหนดไว้ร้อยละ ๑.๖ และประเทศฝรั่งเศสกำหนดไว้ร้อยละ ๖ สำหรับสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ ๒๐ คนขึ้นไป

ในการศึกษาพบว่าควรผลักดันร่างพระราชบัญญัติสถาบันแรงงานคนพิการแห่งชาติ พ.ศ.... ให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายเพื่อเป็นกลไกบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีความชัดเจนในเรื่องของการส่งเสริมและคุ้มครองแรงงาน ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ การส่งเสริมอาชีพอิสระและการวิจัยงานที่คนพิการทำได้ และมีกองทุนเพื่อส่งเสริมอาชีพคนพิการ

สถาบันแรงงานคนพิการแห่งชาติตามร่างพระราชบัญญัตินี้มีความคล้ายคลึงกับสถาบันแห่งชาติเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านอาชีพของประเทศญี่ปุ่น (National Institute of Vocational Rehabilitation)^{๒๕๕} ซึ่งญี่ปุ่นถือว่าเป็นแนวทางที่พัฒนาใหม่เพื่อปรับปรุงบริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ โดยสถาบันนี้จะเน้นในการเป็นกลไกประสานงานหลักระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ เน้นการค้นคว้าวิจัย การฝึกอบรมบุคลากร การพัฒนาเทคโนโลยี และการบริการขั้นสูงต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ

^{๒๕๔} วาสนา ตะนาพงษ์. (๒๕๓๘). การสร้างโอกาสการมีงานทำของคนพิการ. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). หน้า ๑๑๗ - ๑๓๑.

^{๒๕๕} Ministry of Labour. (2000). Employment and its promotion of disabled persons in Japan. p 66.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมอาชีพคนพิการ ผู้ศึกษาได้รับทราบข้อมูลและข้อเท็จจริงเป็นจำนวนมากจากทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพคนพิการ ถึงแม้ว่าจะยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด แต่อย่างน้อยผลการศึกษานี้คงจะเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับการเสนอแนะทั้งในเชิงนโยบาย เชิงปฏิบัติการ และการเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมควรนำเสนอดต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อประกาศนโยบายปฏิรูปการส่งเสริมอาชีพคนพิการภายใต้คำขวัญ พัฒนาคนพิการ พัฒนาอาชีพ พัฒนาสังคมไทย พร้อมทั้งกำหนดแผนปฏิบัติการระยะสั้นและระยะยาว
๒. รัฐบาลควรประกาศใช้พระราชบัญญัติสถาบันแรงงานคนพิการแห่งชาติ พ.ศ..... พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณและให้มีการจัดตั้งสถาบันแรงงานคนพิการแห่งชาติโดยเร็ว หลังจากนั้นทำการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันแรงงานคนพิการแห่งชาติ ให้สามารถดำเนินงานตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างเต็มที่
๓. รัฐบาลควรร่วมลงนามในอนุสัญญาที่ ๑๕๙ ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ รวมทั้งทำแผนปฏิบัติการแปลงอนุสัญญาและข้อเสนอแนะไปสู่การปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการส่งเสริมอาชีพคนพิการ
๔. กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ให้เน้นจัดการศึกษาสู่เป้าหมายเพื่อการมีอาชีพ และปรับหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐานสำหรับคนพิการให้ส่งเสริมต่อการประกอบอาชีพในอนาคต
๕. รัฐบาลควรกำหนดนโยบายให้หน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจทุกแห่งรับคนพิการเข้าทำงานเป็นกรณีพิเศษ รวมถึงการจ้างงานคนพิการที่ประกอบอาชีพอิสระ
๖. รัฐบาลควรให้การส่งเสริมสนับสนุนหรือให้สิทธิพิเศษทางภาษีหรือการสนับสนุนงบประมาณแก่หน่วยงานที่ทำงานด้านการส่งเสริมอาชีพคนพิการรวมทั้งภาครัฐกิจเอกชน
๗. รัฐบาลควรให้มีกฎหมายหรือระเบียบเพื่อกำหนดให้บริการสาธารณะ จัดหรือปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เอื้ออำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นการเดินทาง การคมนาคมขนส่ง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การใช้เครื่องมือหรือสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและประกอบอาชีพ เป็นต้น

๘. รัฐบาลควรกำหนดนโยบายให้ทุกส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมือ ในการส่งเสริมอาชีพคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นว่าจ้างบริษัทที่ดำเนินการโดยคนพิการ หรือมี คนพิการทำงานอยู่ในอัตราที่เหมาะสม การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การฟื้นฟูทางการแพทย์ การจัดการศึกษา การฝึกอาชีพ การจัดหางาน เป็นต้น
๙. รัฐบาลควรทบทวนและปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔
๑๐. รัฐบาลควรพิจารณายกฐานะของสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ขึ้น เป็นหน่วยงานระดับประเทศที่สามารถประสานงานกับส่วนราชการและภาคเอกชนและ องค์กรคนพิการได้คล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
๑๑. รัฐบาลควรจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนพิการในทศวรรษหน้า พร้อมทั้งกำหนด ภาวะเพื่อปฏิบัติในกรอบของทศวรรษหน้าต่อไป

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. สถาบันทางการศึกษาควรปรับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในระดับพื้นฐาน สำหรับ คนพิการให้มีเนื้อหาทางด้านอาชีพให้มากยิ่งขึ้น
๒. กลไกในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นศูนย์การศึกษาเพื่อคนพิการประจำจังหวัด องค์กรคนพิการใน ท้องถิ่น คณะอนุกรรมการสาขากการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการประจำจังหวัด หรือ สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมมือกันในการเข้าถึง คนพิการในพื้นที่เพื่อให้ความช่วยเหลือทางด้านอาชีพ และด้านอื่นๆ ตามสภาพความ ต้องการ
๓. กรมการจัดหางานควรพัฒนากระบวนการ และให้บริการด้านการแนะแนวอาชีพสำหรับ คนพิการ โดยทำงานในเชิงรุกเข้าไปในพื้นที่หรือในกลุ่มของคนพิการทั้งในและนอกสถาน ศึกษา
๔. หน่วยฝึกอาชีพที่ให้คนพิการเข้าฝึกพร้อมทั้งในส่วนของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมอาชีว ศึกษา และกรมการศึกษานอกโรงเรียน ควรประสานการทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกับ หน่วยงานอื่น ทำงานในเชิงรุกเข้าสู่ชุมชน เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับคนพิการให้มากยิ่งขึ้น และ จัดหลักสูตรที่ทันสมัยตรงตามความต้องการของตลาดและรองรับคนพิการได้ทุกประเภท เมื่อเสร็จสิ้นการฝึกวิชาชีพแล้ว ควรมีการส่งต่อเพื่อจัดหางานให้คนพิการทำพร้อมด้วยการ ติดตามผล

๕. กรมประชาสงเคราะห์ควรพิจารณาปรับบทบาทและการดำเนินงานของศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการที่มีอยู่ทั่วประเทศใหม่ทั้งหมด โดยควรประสานความร่วมมือและเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมอาชีวศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นที่เกี่ยวข้อง
๖. กรมการจัดหางานควรกำหนดบทบาทและวางแผนปฏิบัติด้านคนพิการให้ชัดเจนและทำงานในเชิงรุก จัดให้มีฝ่ายการจ้างงานคนพิการอย่างชัดเจนในส่วนกลาง และให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบด้านการจ้างงานคนพิการในสำนักงานจัดหางานจังหวัดทุกแห่งทั่วประเทศ
๗. กรมการจัดหางานและสำนักงานจัดหางานจังหวัดควรเน้นการประชาสัมพันธ์และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทั้งตัวคนพิการและสถานประกอบการ เพื่อส่งเสริมประสานงานให้เกิดการจ้างงาน ตลอดจนทำการติดตามผลและประเมินผลหลังการจัดหางาน รวมถึงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระสำหรับคนพิการ
๘. สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการร่วมกับองค์การภาครัฐและเอกชนอื่นๆ ควรเร่งระดมการประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวาง เพื่อปรับเปลี่ยนเจตคติของคนในสังคม คนพิการ นายจ้าง ให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการ
๙. องค์การนายจ้างไม่ว่าจะเป็นสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาองค์การนายจ้างแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และอื่นๆ ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการส่งเสริมอาชีพคนพิการ รวมถึงการรณรงค์เผยแพร่และสนับสนุนให้องค์กรสมาชิกรับคนพิการเข้าทำงาน และจัดให้มีคณะที่ปรึกษาทางธุรกิจสำหรับการจ้างงานคนพิการ
๑๐. สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการควรจัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมอาชีพคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านสถานประกอบการ ข้อมูลด้านคนพิการ ข้อมูลด้านการจ้างงาน และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ข้อมูลเหล่านี้จะต้องทันสมัย คนส่วนมากเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ควรได้รับการเผยแพร่ออกสู่สาธารณชนตามระยะเวลาอันสมควรอย่างสม่ำเสมอ
๑๑. สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการควรมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษาและประกอบอาชีพสำหรับคนพิการ
๑๒. ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดจะต้องจัดทำแผนปฏิบัติงานและโครงการเพื่อส่งเสริมอาชีพคนพิการ ตามแนวทางที่คณะกรรมการสาขาการอาชีพกำหนด และนำเสนอผ่านคณะกรรมการสาขาการอาชีพเพื่อขอรับทุนสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ให้พิจารณาใน

ภาพรวมเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนหรือสิ้นเปลืองงบประมาณ เมื่อคณะอนุกรรมการสาขา
การอาชีพเห็นชอบให้เสนอขอรับการสนับสนุนจากกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการต่อไป

๑๓. การจัดสรรงบประมาณของทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องควรมุ่งเน้นการจัดสรรงบประมาณไปสู่ตัว
คนพิการเพื่อให้เกิดการส่งเสริมอาชีพคนพิการ มากกว่าการจัดงบประมาณด้านการลงทุน
ด้านทรัพย์สินหรือการก่อสร้าง
๑๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการควรกำหนดการใช้เงินกองทุน
ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ไปใช้ในภารกิจด้านการส่งเสริมอาชีพคนพิการอย่างน้อยร้อยละ
๕๐ ของรายรับของกองทุน

อนึ่งสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ควรพิจารณาทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการและการวิจัยก็คือ
การมีส่วนร่วม (participation) ของคนพิการในทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจในทางนโยบาย
หรือการปฏิบัติงานใดๆ รวมทั้งการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ควรจะให้คนพิการหรือองค์กรคน
พิการในฐานะผู้แทนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเหล่านั้นด้วยเสมอ เพราะว่าคนพิการจะ
มีความเข้าใจในประเด็นอันละเอียดอ่อนของความพิการได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนั้นควรคำนึงถึงคน
พิการทั้งในเมืองและชนบทอย่างเสมอภาค

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารoundต่อไป

งานวิจัยด้านอาชีพคนพิการในอดีตมีไม่มากนักและเริ่มมีผู้ให้ความสนใจมากยิ่งขึ้น อย่าง
ไรก็ตามการนำผลงานวิจัยไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์นับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด ข้อ
เสนอแนะเพื่อการวิจัยทางด้านอาชีพคนพิการที่สำคัญที่สุดในทัศนะของผู้ศึกษา คือการศึกษานั้น
จะต้องตอบสนองต่อความต้องการหรือประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น งานวิจัยควรจะเข้าไปเสริมหรือ
ค้นหาแนวทางใหม่ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมอาชีพคนพิการ ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ
สำหรับการศึกษารoundต่อไปควรทำการวิจัยดังนี้

๑. เรื่อง “ผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจจากการลงทุนฝึกอาชีพสำหรับคนพิการ” โดยเป็นการ
ศึกษาถึงผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น เปรียบเทียบกับการลงทุนจัดบริการฝึกอาชีพ
สำหรับคนพิการกับผลตอบแทนที่เกิดขึ้น หรือเปรียบเทียบการลงทุนจัดบริการฝึกอาชีพ
สำหรับคนพิการกับการลงทุนจัดอาชีวศึกษาสำหรับประชาชน หรือแม้แต่ในการเปรียบ
เทียบกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งอาจจะพบว่าการศึกษาฝึกอาชีพสำหรับคนพิการ
ในบางแห่งนั้นน่าจะมีต้นทุนที่ต่ำกว่าแต่ได้สัมฤทธิ์ผลที่สูงกว่า

๒. เรื่อง "สัมฤทธิ์ผลของการปฏิบัติตามแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔)" โดยเป็นการศึกษาเพื่อค้นหาคำตอบถึงพฤติกรรมในการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าได้นำแผนนี้ไปใช้ในการทำงานหรือไม่ และเกิดสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใด หรืออาจจะไม่มีการนำแผนนี้ไปใช้แต่การดำเนินงานได้สอดคล้องกับแผนโดยบังเอิญ
๓. เรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจรับคนพิการเข้าทำงาน" โดยเป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้สถานประกอบการรับคนพิการเข้าทำงาน เนื่องจากยังมีข้อสงสัยว่าเหตุใดสถานประกอบการจึงรับคนพิการเข้าทำงาน จะเป็นเพราะเหตุของกฎหมายบังคับ หรือสถานประกอบการต้องการคนพิการเข้าไปทำงานด้วยเหตุผลอื่น
๔. เรื่อง "ความพึงพอใจต่อการรับคนพิการเข้าทำงาน" โดยเป็นการศึกษาถึงความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อการรับคนพิการเข้าทำงาน ซึ่งการวิจัยนี้จะเสริมกันกับการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจรับคนพิการเข้าทำงาน หรืออาจจะทำการวิจัยในเรื่องเดียวกัน
๕. เรื่อง "ผลกระทบต่อสถานประกอบการในกรณีรับคนพิการเข้าทำงาน" โดยเป็นการศึกษาถึงผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นกับสถานประกอบการเมื่อมีการรับคนพิการเข้าทำงาน
๖. เรื่อง "ผลของพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔ ที่มีต่อสถานประกอบการที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย" โดยเป็นการศึกษาว่ามาตรการต่างๆ ที่กำหนดในกฎหมายฉบับนี้มีผลต่อสถานประกอบการที่เข้าข่ายต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างไรบ้าง สถานประกอบการมีเจตนาที่จะปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างไร และรวมไปถึงการเพิ่มหรือลดมาตรการอื่นเช่น การลดสิทธิประโยชน์ทางภาษีหากไม่มีผู้นำสิทธิประโยชน์นี้ไปใช้ การเพิ่มสิทธิประโยชน์ทางภาษีด้วยวิธีการอื่นที่มากกว่าปัจจุบัน หรือการเพิ่มบทลงโทษในกรณีไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นต้น
๗. เรื่อง "การกำหนดอัตราส่วนของลูกจ้างต่อการจ้างงานคนพิการ" โดยเป็นการศึกษาถึงผลเสียของการกำหนดอัตราส่วนของลูกจ้างในหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ศึกษาถึงอัตราส่วนที่เหมาะสมและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย พร้อมทั้งบรรลุสู่เป้าหมายให้คนพิการมีงานทำอย่างยั่งยืน